

คุณลักษณะภูมิทัศน์เพื่อการกำหนดภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวและแนวคิดการใช้พื้นที่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตก

อรอาไพ สามขุนทด^{1*} และ ชวาพร ศักดิ์ศรี²

Landscape character for identifying tourism image and tourism landuse concept in western coast tourism development zone

Onumpai Samkhuntod^{1*} and Chawaporn Suksri²

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Faculty of Architecture, Kasetsart University

*Corresponding author. E-mail address: onumpai.s@ku.th

received: April 4,2023

revised: July 11,2023

accepted: February 15,2024

บทคัดย่อ

เป้าหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตก คือ การเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพชั้นนำระดับโลก เพื่อสนับสนุนเป้าหมายดังกล่าว งานวิจัยนี้จึงมุ่งที่จะใช้องค์ความรู้ด้านภูมิสถาปัตยกรรมในการศึกษาคุณลักษณะภูมิทัศน์ เพื่อนำไปสู่การกำหนดภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยว และเสนอแนะแนวคิดการใช้พื้นที่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว พื้นที่ศึกษา ได้แก่ จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดชุมพร ด้วยการศึกษารวบรวมข้อมูลหัตถภูมิและการสำรวจภาคสนาม ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะภูมิทัศน์ที่โดดเด่นในพื้นที่ศึกษา ได้แก่ พื้นที่ธรรมชาติ ป่าไม้และภูเขา ชายหาด ป่าชายเลน พื้นที่เกษตรกรรม สวนผลไม้ สวนตาล นาข้าว-ต้นตาล นาทุ่ง-บ่อปลา นาเกลือ พื้นที่ชุมชน ย่านเมืองเก่า ย่านตลาดเก่า ชุมชนประมง ซึ่งเป็นภูมิทัศน์ที่สะท้อนถึงทรัพยากรในท้องถิ่น สามารถนำมาใช้ในการกำหนดภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวของแต่ละจังหวัดที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของพื้นที่ ประกอบด้วย จังหวัดเพชรบุรี เมืองท่องเที่ยววิถีสุขภาพแบบองค์รวม จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เมืองท่องเที่ยววิถีสุขภาพเชิงนันทนาการ และจังหวัดชุมพร เมืองท่องเที่ยววิถีสุขภาพเชิงนิเวศ ผลจากการวิจัยนี้จะเป็นข้อมูลประกอบการศึกษาในด้านอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะวางแผนพัฒนาให้เขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตกได้รับการพัฒนาไปสู่การเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพชั้นนำระดับโลกต่อไป

คำสำคัญ: คุณลักษณะภูมิทัศน์, ภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยว, การใช้พื้นที่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว, เขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตก

ABSTRACT

The goal for tourism development in the Western Coast Tourism Development Zone is to become a leading world-class wellness tourism destination. Following to the goal, this research, therefore, focuses on applying knowledge of landscape architecture to study landscape character in order to determine tourism images and to propose concept for tourism landuse. The study area consists of Phetchaburi, Prachuap Khirikhan, and Chumphon Province. The data analysis is conducted along with secondary data gathering and site survey. The results show that the outstanding landscape character in the study area are; natural area, forest and mountain, beach, mangrove, agricultural land, orchard, sugar palm plantation, ricefield and sugar palm tree, shrimp farm and fishery, saltfield, local village, old town district, old market district, and fisherman village. These landscapes reflect local resources and leads to determining tourism images that based on local identity of each province. Tourism images are; Phetchaburi as holistic wellness tourism destination, Prachuap Khirikhan as recreation wellness tourism, and Chumphon as eco wellness tourism. The result will be used along with the studies in other related fields to develop the tourism development plan for the purpose of

enhancing Western Coast Tourism Development Zone to become a leading world-class wellness tourism destination.

Keywords: Landscape Character, Tourism Image, Tourism Landuse, Western Coast Tourism Development Zone

บทนำ

จากการจัดทำแผนแม่บทพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตก มีการใช้ชื่อโครงการว่า เดอะรอยัลโคสต์ หรือ ไทยแลนด์รีเวียรา (The Royal Coast or Thailand Riviera) เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดที่อยู่ติดทะเลอ่าวไทยฝั่งตะวันตก มีการกำหนดวิสัยทัศน์ให้เป็น จุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวชั้นนำระดับโลก เพื่อสร้างประสบการณ์ที่มีคุณค่าให้กับนักท่องเที่ยวและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชนอย่างยั่งยืน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560) ต่อมาได้มีการทบทวนทิศทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในช่วงปี พ.ศ. 2563-2564 ที่ส่งผลกระทบอย่างชัดเจนต่อการประกอบกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว โดยให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จึงมีการปรับเป้าหมายการพัฒนาไปสู่การเป็น จุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพชั้นนำระดับโลก (อรรธิกา พงา และคณะ, 2564) ส่วนหนึ่งของการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ คือ การมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ซึ่งรวมไปถึงแหล่งท่องเที่ยวที่มีองค์ประกอบที่จะส่งเสริมประสบการณ์การท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์และจริงแท้ ตลอดจนมีการเข้าถึงที่สะดวก และมีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวรองรับ

ภายใต้กรอบของแผนแม่บทและเป้าหมายดังกล่าว ทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาทบทวนและวางแผนพัฒนาในระดับรายละเอียด จึงเป็นที่มาของการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งมุ่งที่จะใช้องค์ความรู้ด้านภูมิสถาปัตยกรรมในการศึกษาประเด็นเรื่องการกำหนดภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวที่แสดงให้เห็นถึงความโดดเด่นของพื้นที่ และการวางแผนเพื่อการกำหนดการใช้พื้นที่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยศึกษาคุณลักษณะภูมิทัศน์ในพื้นที่จังหวัดที่อยู่ในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตก ควบคู่ไปกับการวิเคราะห์เรื่องการเข้าถึง สภาพแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว เพื่อนำไปสู่การกำหนดภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวที่สะท้อนถึงภูมิทัศน์ที่เป็นทรัพยากรในท้องถิ่น และเสนอแนะแนวคิดการใช้พื้นที่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกัน โดยผลที่ได้จากการศึกษาจะเป็นข้อมูลประกอบการศึกษาในด้านอื่น ๆ เพื่อที่จะสนับสนุนและส่งเสริมให้เขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตก ได้รับการพัฒนาไปสู่การเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพชั้นนำระดับโลกต่อไป พื้นที่ศึกษา ได้แก่ จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดชุมพร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะภูมิทัศน์ในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตก
2. เพื่อกำหนดภาพลักษณ์การท่องเที่ยว และเสนอแนะแนวคิดการใช้พื้นที่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนการวิจัย ประกอบด้วย การศึกษาค้นคว้าข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสาร ภาพถ่าย แผนที่ งานวิจัย แผนและนโยบายพัฒนาที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับการสำรวจภาคสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพภูมิทัศน์ในพื้นที่ศึกษา ควบคู่ไปกับการศึกษาเรื่องการเข้าถึง สภาพแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลด้วยองค์ความรู้ด้านภูมิสถาปัตยกรรม เพื่อระบุคุณลักษณะภูมิทัศน์ที่โดดเด่น แล้วสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปสู่การกำหนดภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยว และเสนอแนะแนวคิดการใช้พื้นที่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว แล้วเสนอผลการวิจัย พื้นที่ศึกษา ได้แก่ จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดชุมพร ซึ่งเป็นกลุ่มจังหวัดที่ตั้งอยู่ชายฝั่งทะเลอ่าวไทยและถูกกำหนดให้อยู่ในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตก ผลการวิจัยในครั้งนี้ จะนำไปผนวกกับการศึกษาในด้านอื่น เช่น ข้อกำหนดและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง กระบวนการมีส่วนร่วม การวางแผนด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์

แนวทางการส่งเสริมด้านการลงทุน ฯลฯ เพื่อพัฒนาเป็นแผนพัฒนาการท่องเที่ยวที่สมบูรณ์และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงต่อไป เพื่อให้เขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตกได้รับการพัฒนาไปสู่จุดหมายปลายทางด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพชั้นนำระดับโลก

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้จัดทำแผนแม่บทพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตก (The Royal Coast หรือ Thailand Riviera) พ.ศ. 2560-2564 โดยพบว่าพื้นที่ดังกล่าวมีศักยภาพในการพัฒนาสู่การเป็นแหล่งพักตากอากาศที่มีคุณภาพ เนื่องจากมีความหลากหลายของสถานที่และกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวทั้งเชิงธรรมชาติ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ กีฬา และการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีแนวคิดที่จะเน้นพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ยึดรูปแบบการท่องเที่ยวโดยใช้รถยนต์และรถไฟ มุ่งเน้นพัฒนาเส้นทางการคมนาคมขนส่งที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวก รวมทั้งการสร้างภาพลักษณ์ที่โดดเด่นและเน้นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีการใช้จ่ายสูง ทั้งนี้ มีการกำหนดวิสัยทัศน์ คือ ไทยแลนด์รีเวียรา จุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวชั้นนำระดับโลก กล่าวคือเป็นจุดหมายปลายทางที่ผู้มาเยือนสามารถสัมผัสถึงบรรยากาศของชายหาดที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น เพียบพร้อมด้วยกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวและชุมชน ภายใต้เรื่องราวความทรงจำแห่งพระมหากษัตริย์ของพระมหากษัตริย์ไทย สร้างประสบการณ์ที่มีคุณค่าให้กับนักท่องเที่ยวและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชนอย่างยั่งยืน ประกอบด้วยแนวทางการพัฒนา 3 ด้าน คือ แนวทางการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยว แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยว (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560)

ด้วยสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมถึงผลกระทบจากภาวะวิกฤตต่างๆ เช่น คุณภาพสิ่งแวดล้อม สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในช่วงปี พ.ศ. 2563-2564 จึงส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านการจัดการการท่องเที่ยว เช่น การเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมนักท่องเที่ยว การตัดสินใจและแรงจูงใจต่อการท่องเที่ยว การกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวของภาครัฐ มาตรการและกลไกการจัดการ รูปแบบและกลยุทธ์การค้าเงินธุรกิจ ฯลฯ จึงเป็นที่มาของการพัฒนาแผนขับเคลื่อนกลยุทธ์แห่งอนาคตของประเทศไทยแลนด์รีเวียรา โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อทบทวนทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตก และนำไปสู่การใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมภายใต้กรอบนโยบายการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาต่อไป ซึ่งแผนดังกล่าว ได้ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ มีการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตกไปสู่การเป็น จุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพชั้นนำระดับโลก มีการเสนอประเด็นที่จำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยเชิงลึก ได้แก่ 1. การกำหนดภาพลักษณ์ที่ชัดเจนของเขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตกที่แสดงให้เห็นถึงความโดดเด่นของพื้นที่หรือสินค้าลักษณะ (Core products) ที่สามารถสร้างแรงจูงใจและนำไปสู่การวางแผนการส่งเสริมการตลาด การกำหนดแบรนด์ทางการท่องเที่ยวและการปรับโครงสร้างตลาดการท่องเที่ยวคุณภาพทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวอื่น ๆ โดยการเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยว (Value added) จากฐานทรัพยากรเพื่อให้รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวนำไปสู่การเชื่อมโยงภายในพื้นที่เขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตก และขยายการเชื่อมโยงไปสู่เขตพัฒนาอื่นและระดับนานาชาติ 2. การวางแผนเพื่อกำหนดการใช้พื้นที่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว (Tourism lanuse) การวางแผนเชิงกายภาพ รวมถึงระบบการเชื่อมโยงกับโครงสร้างพื้นฐานและแผนการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม อันจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งในระดับภาพรวมของพื้นที่และการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบ 3. การวางแผนด้านปัจจัยเพื่อการสนับสนุนการพัฒนาในพื้นที่ และ 4. แผนการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม (อรรธิกา พังงา และคณะ, 2564) โดยประเด็นที่ 1 การกำหนดภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยว และ ประเด็นที่ 2 การวางแผนเพื่อกำหนดการใช้พื้นที่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เป็นประเด็นหลักของการวิจัยนี้

การนำองค์ความรู้ด้านภูมิสถาปัตยกรรมมาประยุกต์ใช้กับการวางแผนพัฒนาด้านการท่องเที่ยว โดยภูมิสถาปัตยกรรมเป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การพัฒนาการใช้งานบริเวณพื้นที่โล่งว่างภายนอกอาคารเพื่อสนองต่อความต้องการของมนุษย์ เป็นศิลปะของการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ (จามรี อารยานิมิตสกุล, 2558) ภูมิทัศน์กับการท่องเที่ยวมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ภูมิทัศน์เป็นแนวคิดที่มีรากฐานมาจากศาสตร์หลากหลายสาขาที่ครอบคลุมทั้งด้านสังคมและด้านธรรมชาติ รวมถึงศาสตร์ด้านภูมิศาสตร์ นิเวศวิทยา และศิลปะ (Wascher, 2005) ทรัพยากรด้านภูมิทัศน์มักจะรวมไปถึงสถานที่ท่องเที่ยว การเข้าถึง และโอกาสในการพัฒนาอย่างยั่งยืน บทบาทของภูมิทัศน์จึงรวมไปถึงการเป็นหนึ่งในทรัพยากรที่มีผลกระทบมากที่สุดต่อการท่องเที่ยว (Abellán & Martínez, 2021; Hall & Page, 2009) ภูมิทัศน์และการท่องเที่ยวเป็นสองสิ่งที่เกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิด ภูมิทัศน์สามารถมองเห็นและรับรู้ได้ทั้งจากภายในและภายนอก

ถึงความโดดเด่นของพื้นที่ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ต้องตั้งอยู่บนฐานทรัพยากรในพื้นที่ คุณลักษณะภูมิทัศน์ยังจะเป็นข้อมูลประกอบการวางแผนการใช้พื้นที่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อให้การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวสอดคล้องกับทรัพยากรในท้องถิ่นและมีความยั่งยืน

ผลการวิจัย

1. คุณลักษณะภูมิทัศน์ จากการศึกษารวบรวมข้อมูลเรื่องแหล่งท่องเที่ยว การเข้าถึง และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว ควบคู่ไปกับการศึกษาทฤษฎี แผนและนโยบายด้านการท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อม และผังเมือง ตลอดจนการสำรวจภาคสนามสภาพภูมิทัศน์ในพื้นที่ศึกษา สามารถระบุคุณลักษณะภูมิทัศน์ที่โดดเด่นอันเป็นภูมิทัศน์ที่สะท้อนถึงทรัพยากรและวัฒนธรรมในท้องถิ่นของแต่ละจังหวัดในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตกได้ ดังนี้

1.1 จังหวัดเพชรบุรี มีคุณลักษณะภูมิทัศน์ที่โดดเด่น ได้แก่

1. ชายหาด หาดทรายสีขาว เม็ดละเอียด ชายหาดมีขนาดกว้าง สามารถประกอบกิจกรรมบนหาดได้ เช่น กิจกรรมนันทนาการ การนั่งพักผ่อน ชมทิวทัศน์ รับประทานอาหาร และยังมีร้านค้ามาตั้งบริการให้นักท่องเที่ยว ชายหาดบางแห่งมีร้านค้าบริการในช่วงกลางวัน

2. ป่าชายเลน ป่าชายเลนจังหวัดเพชรบุรีมีสภาพค่อนข้างสมบูรณ์ ทั้งพืชพรรณและสัตว์ มีความหลากหลายของแมลงและนก เกิดเป็นกิจกรรมส่องนก ดูนก ศึกษาเรียนรู้ธรรมชาติ ระบบนิเวศ

3. พื้นที่ธรรมชาติ ป่าไม้และภูเขา ทางน้ำ ที่ยังคงสภาพอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ พื้นที่ที่มีความลาดชัน ความหลากหลายทางชีวภาพทั้งพืชพรรณและสัตว์ป่า

4. พื้นที่เกษตรกรรม สวนเกษตร บริเวณที่ราบอันอุดมสมบูรณ์ มีแม่น้ำ ลำคลองไหลผ่านเพาะปลูกพืชพรรณทางการเกษตรหลากหลายชนิด ทั้งผัก ผลไม้ เช่น ชมพู่มะนาว ฝรั่ง มะม่วง ฯลฯ

5. เกษตรกรรมบริเวณเชิงเขา เป็นการทำเกษตรกรรมในพื้นที่ที่มีความลาดชัน หรือพื้นที่เนิน โดยเป็นการปลูกพืชทั้งแบบเดี่ยวและแบบผสมผสาน โดยพืชผลที่ปลูกจะเป็นพวก สับปะรด อ้อย กล้วย ทานตะวัน ฯลฯ

6. นาข้าว-ต้นตาล เป็นลักษณะของพื้นที่เกษตรกรรมทำนาโดยมีไม้หัวไร่ปลายนาเป็นต้นตาล ซึ่งเป็นลักษณะภูมิทัศน์ที่พบเห็นได้ทั่วไปในจังหวัดเพชรบุรี

7. สวนตาล ต้นตาลเป็นต้นไม้ขนาดใหญ่ที่ขึ้นชื่อของจังหวัดเพชรบุรี พบทั่วไปตามหัวไร่ปลายนา มีการนำมาใช้ประโยชน์เพื่อทำเป็นน้ำตาลสด น้ำตาลโตนดและอื่นๆ โดยสวนตาลลูกอ่อนมีการปลูกตาลแบบเรียงแถวจนเกิดเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว

8. นาเกลือ อำเภอบ้านแหลมเป็นแหล่งผลิตเกลือสมุทรขนาดใหญ่ พื้นที่ราบโล่ง คั่นดินกั้นน้ำ กังหัน ยุงเกลือ การทำนาเกลือเป็นอาชีพดั้งเดิมของชาวเพชรบุรีท้องถิ่นที่อาศัยอยู่แถบชายฝั่งทะเล เป็นวิถีชีวิตที่สืบทอดกันมาแสดงถึงภูมิปัญญาชาวบ้าน

9. ชุมชนเมืองเก่า ย่านตลาดและการค้าดั้งเดิม มีความโดดเด่นด้านศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมประเพณี วัดสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น บ้าน เรือนแถว วิถีชีวิต และอาหารการกิน มีแม่น้ำเพชรบุรีไหลผ่าน

10. ชุมชนประมง มีความโดดเด่นในวิถีชีวิตชาวประมงทั้งด้านการออกเรือ บ้านเรือนพื้นถิ่น ท่าเทียบเรือ อุปกรณ์การทำประมงพื้นบ้าน การนำสินค้าทะเลที่จับได้มาวางขาย บางแห่งเกิดเป็นตลาดชุมชนขนาดย่อมขึ้นมา

ภาพ 1 ตัวอย่างภูมิทัศน์จังหวัดเพชรบุรี

1.2 จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีคุณลักษณะภูมิทัศน์ที่โดดเด่น ได้แก่

1. ชายหาด ชายหาดในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ส่วนใหญ่มีพื้นที่กว้างและยาว สามารถประกอบกิจกรรม เช่น เล่นน้ำ นั่งพักผ่อนทานอาหารริมชายหาด ต้นไม้ริมหาดส่วนใหญ่จะเป็นต้นสน มีสถานที่พัก ร้านค้า ร้านอาหาร บางหาดที่มีคลองหรือแม่น้ำไหลลงสู่ทะเลจะมีชุมชนประมงตั้งอยู่บริเวณนั้น

2. ป่าชายเลน ป่าชายเลนจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีสภาพสมบูรณ์ ทั้งพืชพรรณและสัตว์ มีความหลากหลายของแมลงและนก เกิดเป็นกิจกรรมส่องนก ดูนก ศึกษาเรียนรู้ธรรมชาติ ระบบนิเวศ

3. ภูเขาและเทือกเขาสามร้อยยอด เป็นกลุ่มภูเขาหินปูนสูงท่ามกลางที่ราบโดยรอบ บางส่วนติดริมทะเล

4. พื้นที่ธรรมชาติ ป่าไม้และภูเขา ทางน้ำ บริเวณทิศตะวันตกของพื้นที่จังหวัด ที่ยังคงสภาพอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ พื้นที่ที่มีความลาดชัน ความหลากหลายทางชีวภาพทั้งพืชพรรณและสัตว์ป่า

5. นาทุ่งและบ่อปลา พื้นที่นาทุ่งและบ่อปลาอยู่บริเวณที่ราบเชิงเขา คิวน้ำราบเรียบที่มีฉากหลังเป็นเทือกเขาสามร้อยยอด เป็นลักษณะทางภูมิทัศน์ที่โดดเด่นในบริเวณนั้น

6. ชุมชนเมือง ชุมชนเมืองประจวบคีรีขันธ์ ชุมชนเมืองขนาดย่อมที่เป็นศูนย์กลางของอำเภอต่างๆ ย่านตลาดเก่า เป็นย่านตลาดเก่าที่ยังคงสภาพสถาปัตยกรรมไม้สองชั้นยาวตลอดแนวผสมผสานกับสถาปัตยกรรมยุคปัจจุบัน ขนาดไม่ใหญ่มากนัก มีความพลุกพล่านพอสมควร บางแห่งอยู่ใกล้กับสถานีรถไฟ

7. ชุมชนประมง เป็นหมู่บ้านประมงตั้งอยู่บนที่ราบชายฝั่งทะเล มีการนำเรือประมงมาจอดไว้ยังท่าเรือในบริเวณชุมชน และยังเห็นภาพวิถีชีวิตของชาวประมง อุปกรณ์การทำประมงพื้นบ้าน โดยบางชุมชนมีโฮมสเตย์ริมน้ำ ร้านอาหารทะเล

ภาพ 2 ตัวอย่างภูมิทัศน์จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

1.3 จังหวัดชุมพร มีคุณลักษณะภูมิทัศน์ที่โดดเด่น ได้แก่

1. ชายหาด หาดทรายสีขาว เม็ดทรายละเอียด น้ำทะเลใส ชายหาดมีความกว้างสามารถประกอบกิจกรรม เช่น กิจกรรมนันทนาการ เล่นน้ำ นั่งพักผ่อน เดินเล่น ทานอาหาร บรรยากาศของชายหาดจะค่อนข้างสงบกว่าชายหาดในจังหวัดเพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์

2. พื้นที่ธรรมชาติ ป่าไม้และภูเขา ทางน้ำ ที่ยังคงสภาพอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ

3. พื้นที่เกษตรกรรม เป็นภูมิทัศน์ที่พบเห็นได้ทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นไม้ผล เช่น กาแฟทุเรียน มังคุด เงาะ มะพร้าว ฯลฯ ตลอดจนสวนปาล์มน้ำมัน รวมถึงสวนเกษตรแบบดั้งเดิมที่ปลูกพืชพรรณอยู่กับต้นไม้ใหญ่เดิม

4. ชุมชนเมือง ชุมชนเมืองชุมพรที่ไม่ค่อยพลุกพล่าน มีพื้นที่ตลาดเก่า อาคารเก่า ย่านสถานีรถไฟ ยังคงสภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบดั้งเดิม รวมทั้งย่านชุมชนเมืองขนาดย่อมที่เป็นศูนย์กลางของอำเภอต่างๆ

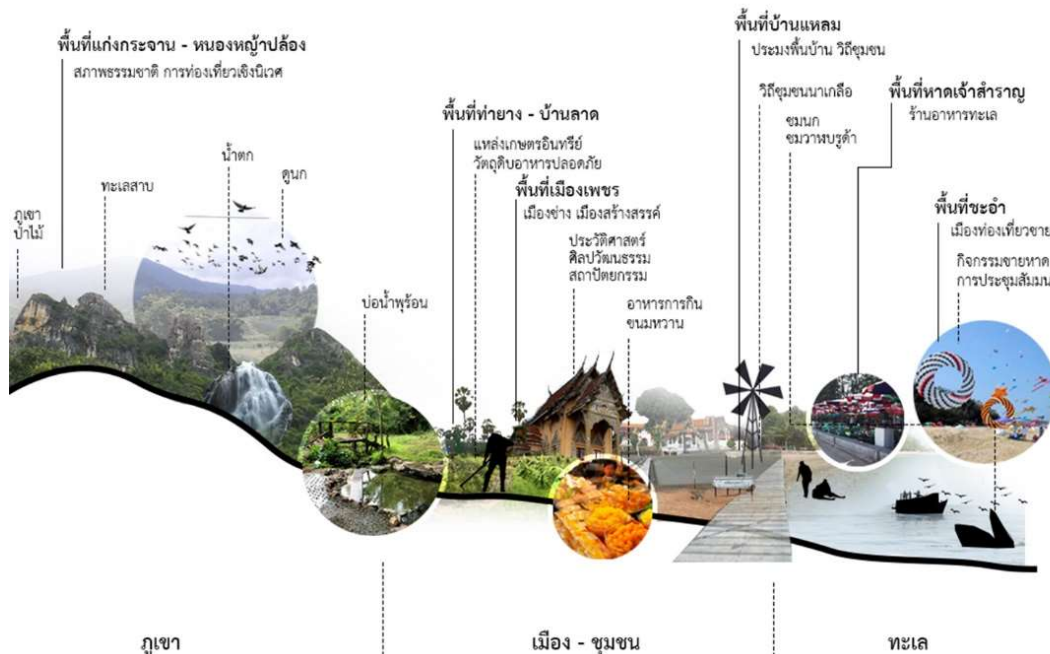
5. ชุมชนประมง ด้วยลักษณะภูมิประเทศที่เอื้อต่อการประมงและทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลที่มีความอุดมสมบูรณ์ บ้านเรือนพื้นถิ่น วิถีประมงพื้นบ้าน ท่าเรือ ย่านชุมชนบริเวณปากน้ำ

ภาพ 3 ตัวอย่างภูมิทัศน์จังหวัดชุมพร

2. ภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยว จากข้อมูลคุณลักษณะภูมิทัศน์ที่โดดเด่น นำมาใช้ในการกำหนดภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวของแต่ละจังหวัดให้สอดคล้องกัน เพื่อช่วยส่งเสริมอัตลักษณ์ของพื้นที่ให้ชัดเจนขึ้น ซึ่งจะเป็นสิ่งดึงดูดด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวของแต่ละจังหวัดในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตก มีรายละเอียดดังนี้

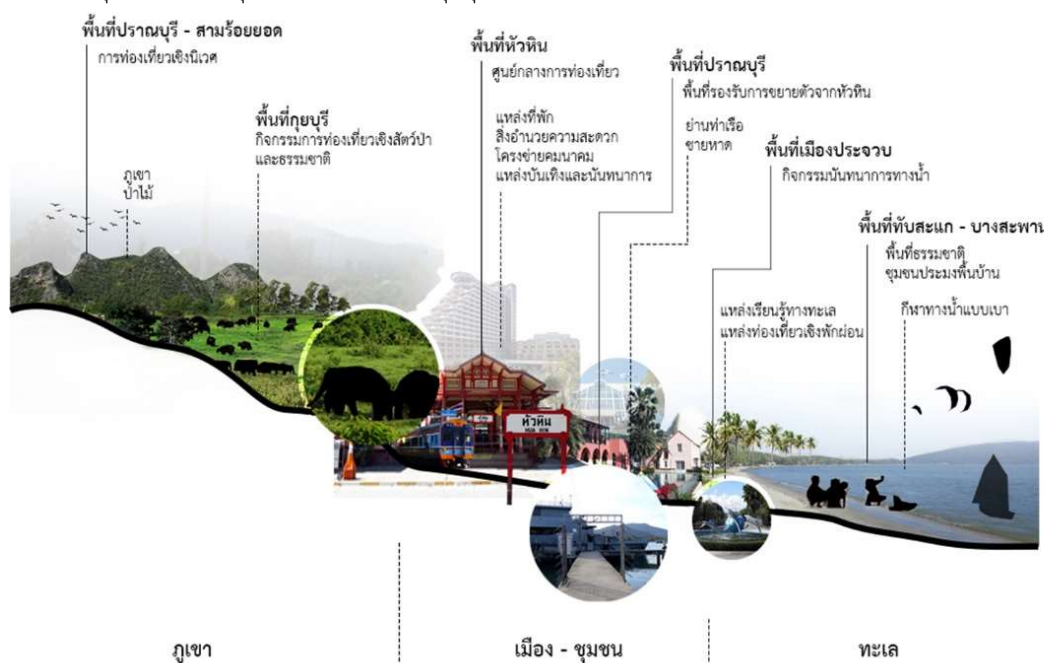
2.1 จังหวัดเพชรบุรี เมืองท่องเที่ยววิถีสุขภาพแบบองค์รวม (Holistic wellness tourism) สร้างคุณค่าประสบการณ์องค์รวมบนฐานทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่ดีต่อสุขภาพกาย จิตใจ จิตวิญญาณและสังคม โดยการประยุกต์ใช้ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ศิลปกรรม วัฒนธรรมอาหาร เกษตรอินทรีย์ พื้นที่ธรรมชาติของภูเขาและป่าไม้ บ่อน้ำพุร้อน ชายฝั่งทะเลอ่าวไทย นาเกลือและประมงพื้นบ้าน เพื่อพัฒนาบนแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ได้แก่ กิจกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยว ประสบการณ์วิถีสร้างสรรค์ มุ่งเน้นความโดดเด่นด้านอาหารสร้างสรรค์ เกษตรสร้างสรรค์ และวิถีชุมชนสร้างสรรค์ เช่น วิถีชุมชนนาเกลือ วิถีประมงพื้นบ้านสร้างสรรค์ เมืองช่างสร้างสรรค์ ชายหาดสร้างสรรค์ รวมไปถึงการยกระดับพื้นที่ทะเลอ่าวเมืองท่องเที่ยวชายทะเล เชื่อมโยงส่งเสริมให้เกิดการกระจายตัวกลุ่มตลาดกำลังซื้อสูง โดยมีกลุ่มตลาดการท่องเที่ยวที่ต้องการเรียนรู้ประสบการณ์วิถีสุขภาพองค์รวมผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์ เช่น นักท่องเที่ยวกลุ่มตลาดบน กลุ่มนักท่องเที่ยวอบรมสัมมนาและเทศกาล กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์และนักท่องเที่ยวชุมชน และกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อนุรักษ์และธรรมชาติ โดยมีพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนา 6 พื้นที่ ได้แก่ เมืองเพชรบุรี พื้นที่บ้านแหลม พื้นที่หาดเจ้าสำราญ พื้นที่ท่ายาง-บ้านลาด พื้นที่แก่งกระจาน - หนองหญ้าปล้อง และพื้นที่ชะอำ

จังหวัดเพชรบุรี : เมืองท่องเที่ยววิถีสุขภาพแบบองค์รวม

ภาพ 4 ภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี

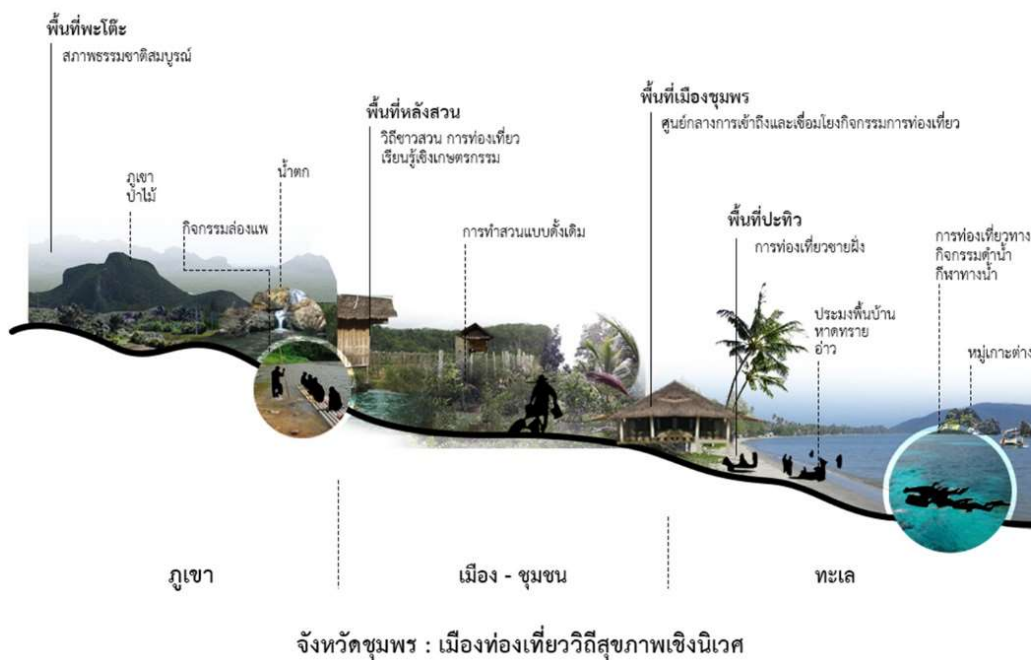
2.2 จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เมืองท่องเที่ยววิถีสุขภาพเชิงนันทนาการ (Recreation Wellness Tourism) สร้างคุณค่าประสบการณ์นันทนาการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยมีพื้นที่หัวหินเชื่อมโยงกับพื้นที่ปราณบุรีเป็นศูนย์กลางของเขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตก หรือมหานครแห่งริเวียร่า (Riviera Capital) ที่มีมาตรฐานและการบริการด้านวิถีสุขภาพที่ครบวงจร เป็นศูนย์กลางด้านโลจิสติกส์เชื่อมโยงการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจที่มีขีดความสามารถการขนส่งทางการท่องเที่ยว ทั้งระบบรถ ระบบราง ทางน้ำและทางอากาศ สามารถเชื่อมโยงเส้นทางและกิจกรรมท่องเที่ยวและระบบเศรษฐกิจทั้งในระดับจุดศูนย์กลางโครงข่ายการท่องเที่ยว และระดับจุดเชื่อมโยงศูนย์กลางการท่องเที่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวหลัก เป็นเมืองพักตากอากาศของกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพตามแนวโน้มในอนาคต ได้แก่ กลุ่มการท่องเที่ยวพำนักระยะยาว กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มวิถีสุขภาพตลาดบน และเป็นศูนย์กลางการศึกษาและการพัฒนาคนด้านวิถีสุขภาพ โดยมีพื้นที่ที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยว 5 พื้นที่ ได้แก่ เมืองหัวหิน-ปราณบุรี พื้นที่ปราณบุรี-สามร้อยยอด พื้นที่กุยบุรี เมืองประจวบคีรีขันธ์ และพื้นที่ทับสะแก-บางสะพาน

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ : เมืองท่องเที่ยววิถีสุขภาพเชิงนันทนาการ

ภาพ 5 ภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

2.3 จังหวัดชุมพร เมืองท่องเที่ยววิถีสุขภาพเชิงนิเวศ (Eco wellness tourism) มุ่งเน้นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมสุขภาพกายและจิตใจ ด้วยความโดดเด่นของกิจกรรมการท่องเที่ยวทางทะเลและชายหาด เชื่อมโยงกับฐานอัตลักษณ์และทุนทางสังคมและวัฒนธรรม ส่งเสริมภาพลักษณ์และการรับรู้ของชายหาดที่มีคุณภาพและสวยงาม จุดหมายปลายทางการดำน้ำและกิจกรรมทางทะเลของนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะการเป็นสวรรค์ของการดำน้ำเพื่อการผ่อนคลาย (Fun dives) ที่จะได้ชมทรัพยากรใต้ท้องทะเล ได้แก่ ปะการังสวยงาม ปะการังหายาก หญ้าทะเล ปลาสวยงาม ปลาหายาก กองหินใต้ท้องทะเล รวมไปถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยเฉพาะกาแฟของจังหวัดชุมพร โดยมีกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพตามแนวโน้มในอนาคต ได้แก่ กลุ่มนักท่องเที่ยวกิจกรรมด้านกีฬาและกิจกรรมทางทะเล กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์และนักท่องเที่ยวชุมชน กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อนุรักษ์และธรรมชาติ โดยมีพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนา 4 พื้นที่ ได้แก่ เมืองชุมพร พื้นที่ปะทิว พื้นที่หลังสวน และพื้นที่พะโต๊ะ

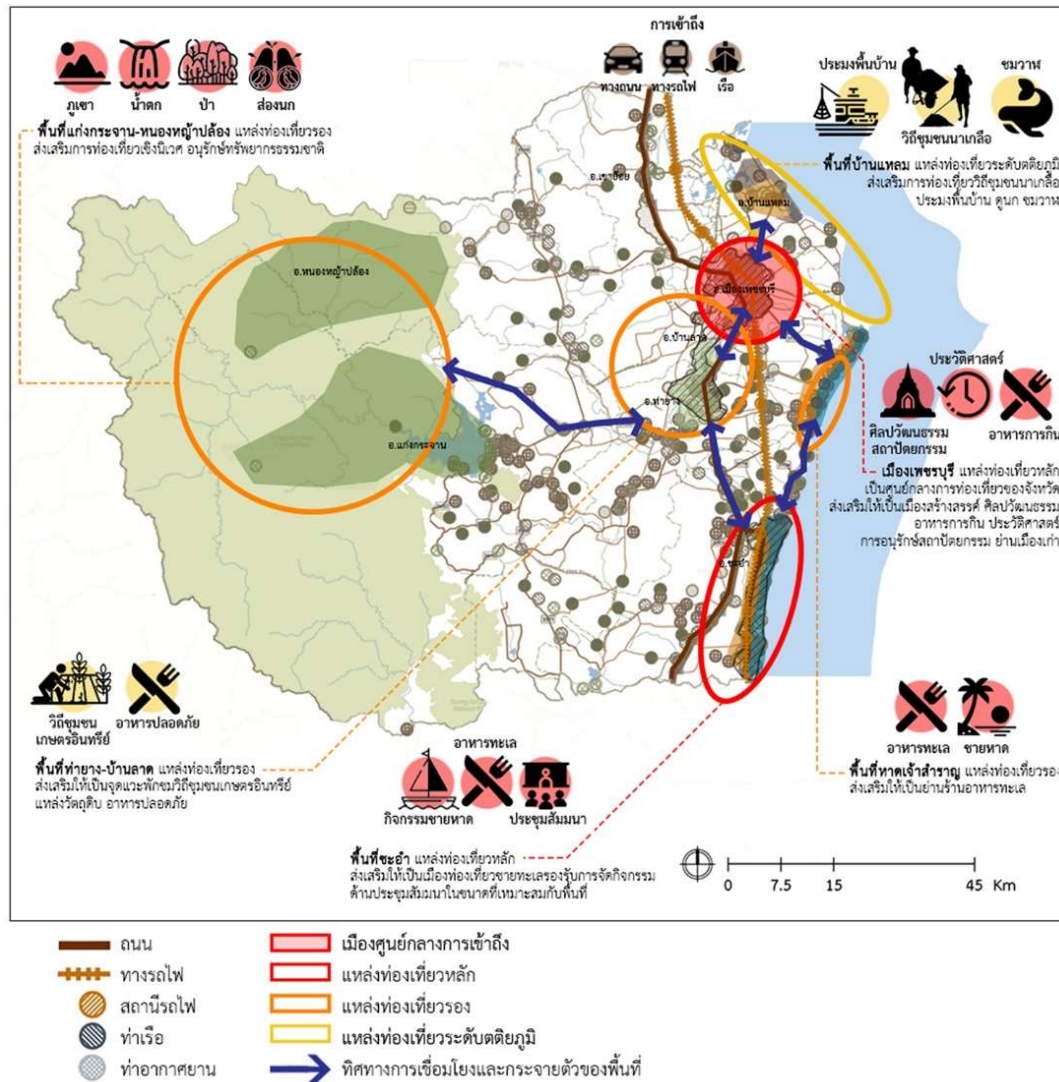
ภาพ 6 ภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวจังหวัดชุมพร

3. แนวคิดการใช้พื้นที่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

จากภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวประกอบกับข้อมูลเรื่องการเข้าถึงและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว นำมาสู่การเสนอแนะแนวคิดการใช้พื้นที่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยแบ่งพื้นที่เป็น 3 กลุ่ม คือ 1. แหล่งท่องเที่ยวหลัก เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงในด้านการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลและท่องเที่ยวเชิงสุขภาพตามตำแหน่งภาพลักษณ์ สามารถเป็นศูนย์กลางด้านการท่องเที่ยวของจังหวัด มุ่งเน้นให้มีการพัฒนาหรือสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อยกระดับแหล่งท่องเที่ยว 2. แหล่งท่องเที่ยวรอง เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสอดคล้องกับตำแหน่งภาพลักษณ์น้อยกว่าแหล่งท่องเที่ยวหลัก แต่ยังคงมีความเชื่อมโยงต่อเนื่องกับแหล่งท่องเที่ยวหลัก เป็นการเพิ่มโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ใช้เวลาเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดเพิ่มมากขึ้น เป็นทางเลือกที่ส่งเสริมให้เกิดการเดินทางกลับมาท่องเที่ยวซ้ำ ระดับของการพัฒนาหรือสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกจะน้อยกว่ากลุ่มแหล่งท่องเที่ยวหลัก และ 3. แหล่งท่องเที่ยวระดับตติยภูมิ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยังไม่สัมพันธ์กับการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลและท่องเที่ยวเชิงสุขภาพตามตำแหน่งภาพลักษณ์มากนัก แต่มีความโดดเด่นและเหมาะสมต่อการรองรับนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มเฉพาะ สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางเลือกที่สร้างความแปลกใหม่และแตกต่าง เน้นที่การปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกเดิมและการส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยว แนวคิดการใช้พื้นที่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของแต่ละจังหวัดในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตก มีรายละเอียดดังนี้

3.1 จังหวัดเพชรบุรี มีตำแหน่งที่ตั้งอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครและจังหวัดอื่นๆ ในบริเวณใกล้เคียง ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าถึงพื้นที่ได้อย่างสะดวก ใช้เวลาไม่นาน และเดินทางท่องเที่ยวซ้ำได้บ่อยครั้ง ตลอดจนมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งแหล่งประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ศิลปกรรม อาหารการกินนานาชนิด เกษตรอินทรีย์ พื้นที่ธรรมชาติของภูเขาและป่าไม้ บ่อน้ำพุร้อน ชายฝั่งทะเลอ่าวไทย ชายหาด ป่าชายเลน นาเกลือ ประมงพื้นบ้าน รวมทั้งมีสิ่งอำนวยความสะดวกรองรับนักท่องเที่ยวอยู่พอสมควร จึงมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมสุขภาพแบบองค์รวมทั้งสุขภาพกายและสุขภาพใจ ใช้ประโยชน์จากฐานทรัพยากรด้านเกษตรกรรมและอาหารการกินเป็นสิ่งดึงดูด โดยกำหนดให้มีพื้นที่ด้านการท่องเที่ยว 3 กลุ่ม คือ 1. แหล่งท่องเที่ยวหลัก เมืองเพชรบุรีทำหน้าที่เป็นเมืองศูนย์กลางด้านการท่องเที่ยวของจังหวัด เข้าถึงได้สะดวกทั้งทางถนนและทางรถไฟ สามารถส่งเสริมให้เป็นเมืองสร้างสรรค์ ศิลปวัฒนธรรม อาหารการกิน ประวัติศาสตร์ การอนุรักษ์สถาปัตยกรรม ย่านเมืองเก่า พื้นที่ชะอำเป็นเมืองท่องเที่ยวชายทะเล กิจกรรมชายหาด อาหารทะเล รองรับการจัดกิจกรรมด้านประชุมสัมมนาในขนาดที่ไม่ใหญ่มากนัก 2. แหล่งท่องเที่ยวรอง เป็นการเพิ่มโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ใช้เวลา

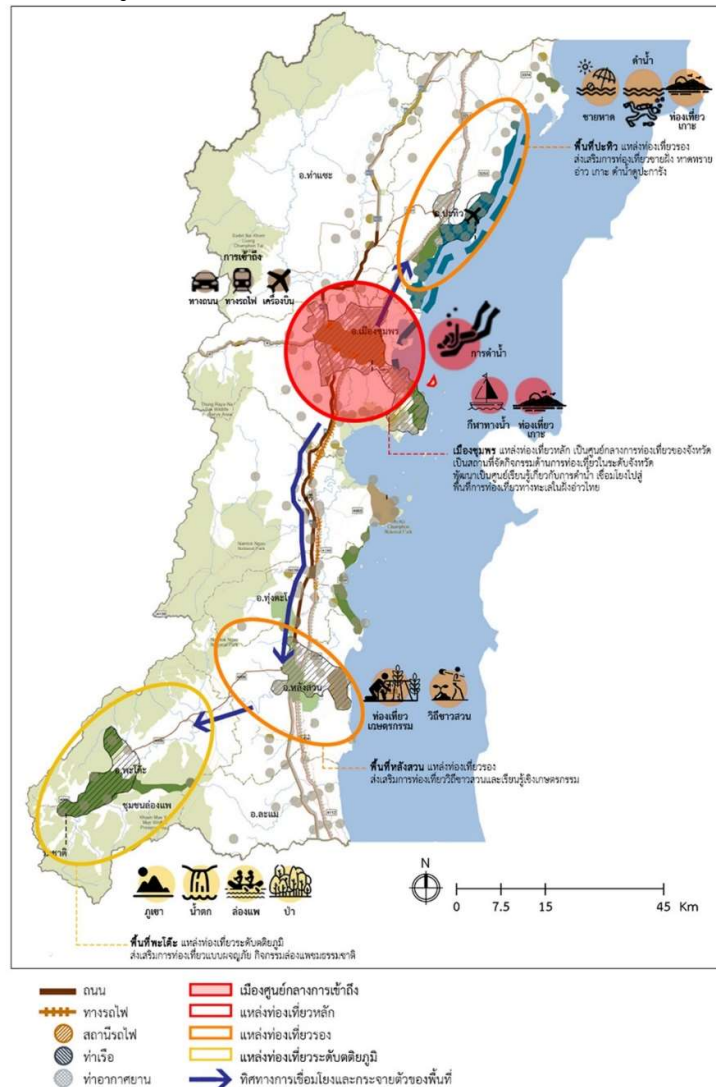
ท่องเที่ยวในจังหวัดเพชรบุรีมากขึ้น และยังเป็นทางเลือกสำหรับการเดินทางกลับมาท่องเที่ยวซ้ำได้อีกหลายครั้ง แหล่งท่องเที่ยวรอง ได้แก่ พื้นที่แก่งกระเจาน-หนองหญ้าปล้อง มีความโดดเด่นในเรื่องสภาพธรรมชาติ ภูเขา ป่าไม้ ทะเลสาบ น้ำตก บ่อน้ำพุร้อน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดูนก พื้นที่หาดเจ้าสำราญเป็นย่านร้านอาหารทะเลและชายหาดขนาดเล็ก พื้นที่ท่ายาง-บ้านลาด เป็นจุดแวะพักชมวิถีชุมชนเกษตรอินทรีย์ แหล่งวัดดูตบ อาหารปลอดภัย และ 3. แหล่งท่องเที่ยวระดับตติยภูมิ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางเลือกเพื่อสร้างความแปลกใหม่และแตกต่าง รองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มเฉพาะ มีความสนใจต่อการประกอบกิจกรรมที่เฉพาะเจาะจง คือ พื้นที่บ้านแหลม สามารถเข้าถึงได้ทางถนนเลียบริมชายฝั่งทะเล มีความน่าสนใจในเรื่องวิถีชุมชนนาเกลือ สบเกลือ ผลิตภัณฑ์จากเกลือและนาเกลือ ประมงพื้นบ้าน ดูนก ชมวาฬ

ภาพ 7 แสดงแนวคิดการใช้พื้นที่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี

3.2 จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีลักษณะพื้นที่ค่อนข้างแคบและยาว ขนานไปกับชายฝั่งทะเลอ่าวไทย สามารถเดินทางเข้าถึงได้ทั้งทางถนน ทางรถไฟ ทางน้ำ และทางอากาศ มีทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งธรรมชาติ วัฒนธรรม และนันทนาการ พื้นที่ชายทะเลยาวต่อเนื่อง บรรยากาศแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ ทั้งเมืองท่องเที่ยว ย่านที่พักหลากหลายระดับท่าเรือ ชุมชนประมงพื้นบ้าน ชุมชนท่องเที่ยว แหล่งธรรมชาติ มีความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกรองรับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะในเขตอำเภอหัวหิน และยังมีศักยภาพในการรองรับกลุ่มผู้สูงวัยและกลุ่มพักอาศัยระยะยาว โดยกำหนดให้มีพื้นที่ด้านการท่องเที่ยว 3 กลุ่ม คือ 1. แหล่งท่องเที่ยวหลัก เมืองหัวหิน-ปราณบุรีทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว ด้วยการเข้าถึงที่สะดวก หลากหลายช่องทาง ประกอบกับความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวก แหล่งที่พักหลากหลายระดับ ร้านอาหาร แหล่งบันเทิงและนันทนาการ ห้างสรรพสินค้า ร้านค้า รองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวและพักผ่อนที่หลากหลาย แต่ด้วยการกระจุกตัวของสิ่งอำนวยความสะดวกในเมืองหัวหิน จึงเสนอให้ขยายพื้นที่ศูนย์กลางทางการท่องเที่ยวมายังปราณบุรี เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวของเขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตก ย่านท่าเรือและชายหาด แล้วจึงเชื่อมโยงไปยังพื้นที่ปราณบุรี-สามร้อยยอด ที่เน้นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สัมผัสธรรมชาติ 2. แหล่งท่องเที่ยวรอง เมืองประจวบคีรีขันธ์ กำหนดให้เป็นศูนย์กลางลำดับรองในการเข้าถึงของนักท่องเที่ยว เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงการพักผ่อน สถานที่ประกอบกิจกรรมกีฬาทางทะเล และแหล่งเรียนรู้ มีศักยภาพในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางทะเลหรือสถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำให้เป็นจุดหมายปลายทางแห่งใหม่เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ก่อนที่จะเชื่อมโยงไปยังพื้นที่ทับสะแก-บางสะพาน ซึ่งเป็นพื้นที่ชายฝั่งทะเลที่ยังคงความเป็นธรรมชาติค่อนข้างสูง ถูกรบกวนน้อย สามารถพัฒนาเป็นพื้นที่รองรับกลุ่มพักอาศัยระยะยาว ท่องเที่ยวฐานชุมชน และกีฬาทางน้ำแบบเบา (passive) และ 3. แหล่งท่องเที่ยวระดับตติยภูมิ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางเลือก รองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจต่อการประกอบกิจกรรมที่เฉพาะเจาะจง พื้นที่กุยบุรีเป็นทางเลือกสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสัตว์ป่าและอนุรักษ์ธรรมชาติที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์

สวนเกษตรผสมผสาน วัฒนธรรมท้องถิ่นมีเอกลักษณ์ มีศักยภาพที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวในเชิงนิเวศ เรียนรู้ กิจกรรมการท่องเที่ยวทางทะเล วิถีเกษตร ชาวสวน ชาวประมงพื้นบ้าน ท่องเที่ยวป่าไม้และภูเขา เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับธรรมชาติที่ปรุงแต่งน้อย แฝงการผจญภัย โดยกำหนดให้มีพื้นที่ด้านการท่องเที่ยว 3 กลุ่ม คือ 1. แหล่งท่องเที่ยวหลัก เมืองชุมพร เป็นศูนย์กลางด้านการท่องเที่ยว เป็นพื้นที่ในการเข้าถึงของนักท่องเที่ยว ผ่านทางถนน ท่าอากาศยาน และสถานีรถไฟ ตัวเมืองชุมพรยังสามารถเป็นสถานที่จัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวในระดับจังหวัด หรือพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้เกี่ยวกับการดำน้ำ ก่อนที่จะเชื่อมโยงไปสู่พื้นที่การท่องเที่ยวทางทะเลในฝั่งอ่าวไทย ทำเรือเชื่อมโยงสู่ทะเลและเกาะต่าง ๆ กิจกรรมดำน้ำ กีฬาทางน้ำ 2. แหล่งท่องเที่ยวรอง พื้นที่ปะทิวที่โดดเด่นด้านการท่องเที่ยวชายฝั่ง หาดทราย อ่าว เกาะ ดำน้ำดูปะการัง ในขณะเดียวกันยังสามารถเชื่อมโยงไปสู่พื้นที่หลังสวน ที่มีความน่าสนใจในเรื่องวิถีชาวสวนและการท่องเที่ยวเรียนรู้เชิงเกษตรกรรม และ 3. แหล่งท่องเที่ยวระดับตติยภูมิ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางเลือก รองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจต่อการประกอบกิจกรรมที่เฉพาะเจาะจง พื้นที่พะโต๊ะซึ่งอยู่ค่อนข้างห่างไกล มีสภาพธรรมชาติที่สมบูรณ์ ภูเขา ป่าไม้ ลำธาร น้ำตก กิจกรรมล่องแพชมธรรมชาติและการท่องเที่ยวแบบผจญภัย

ภาพ 9 แสดงแนวความคิดการใช้พื้นที่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดชุมพร

บทสรุป

การวิจัยเรื่อง คุณลักษณะภูมิทัศน์เพื่อกำหนดภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวและแนวความคิดการใช้พื้นที่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตก มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาคุณลักษณะภูมิทัศน์ในเขตพัฒนาการ

ท่องเที่ยวผิงทะเลตะวันตก และ 2. กำหนดภาพลักษณ์การท่องเที่ยวและเสนอแนะแนวคิดการใช้พื้นที่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิและการสำรวจภาคสนามในเขตจังหวัดเพชรบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดชุมพร เพื่อนำไปสู่การกำหนดภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวของแต่ละจังหวัด และเสนอแนะแนวคิดการใช้พื้นที่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อให้เขตพัฒนาการท่องเที่ยวผิงทะเลตะวันตกได้รับการพัฒนาไปสู่การเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพชั้นนำระดับโลก

ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะภูมิทัศน์ที่โดดเด่นในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวผิงทะเลตะวันตก ประกอบด้วย พื้นที่ธรรมชาติ ป่าไม้และภูเขา ชายหาด ป่าชายเลน พื้นที่เกษตรกรรม สวนผลไม้ สวนตาล นาข้าว-ต้นตาล นาุ้ง-บ่อปลา นาเกลือ พื้นที่ชุมชน ย่านเมืองเก่า ย่านตลาดเก่า ชุมชนประมง สำหรับภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวและแนวคิดการใช้พื้นที่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้แก่ จังหวัดเพชรบุรีเป็นเมืองท่องเที่ยววิถีสุขภาพแบบองค์รวม (Holistic wellness tourism) ใช้ประโยชน์จากฐานทรัพยากรด้านเกษตรกรรมและอาหารการกินเป็นสิ่งดึงดูด มีพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 6 พื้นที่ ได้แก่ เมืองเพชรบุรี พื้นที่บ้านแหลม พื้นที่หาดเจ้าสำราญ พื้นที่ท่ายาง-บ้านลาด พื้นที่แก่งกระจาน-หนองหญ้าปล้อง และพื้นที่ชะอำ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นเมืองท่องเที่ยววิถีสุขภาพเชิงนันทนาการ (Recreation wellness tourism) มีความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกรองรับนักท่องเที่ยว มีศักยภาพในการรองรับกลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มพักอาศัยระยะยาว มีพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 5 พื้นที่ ได้แก่ เมืองหัวหิน-ปราณบุรี พื้นที่ปราณบุรี-สามร้อยยอด พื้นที่กุยบุรี เมืองประจวบคีรีขันธ์ และพื้นที่ทับสะแก-บางสะพาน จังหวัดชุมพรเป็นเมืองท่องเที่ยววิถีสุขภาพเชิงนิเวศ (Eco wellness tourism) โดดเด่นในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวทางชายฝั่งและทะเล มีพื้นที่ที่ยังคงความเป็นธรรมชาติค่อนข้างสูง บรรยากาศค่อนข้างสงบ วิถีชีวิตชาวสวน มีพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 4 พื้นที่ ได้แก่ เมืองชุมพร พื้นที่ปะทิว พื้นที่หลังสวน และพื้นที่พะโต๊ะ ดังสรุปในตารางที่ 1

ตาราง 1 เปรียบเทียบคุณลักษณะภูมิทัศน์ ภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยว และแนวคิดการใช้พื้นที่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของแต่ละจังหวัดในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวผิงทะเลตะวันตก

	จังหวัดเพชรบุรี	จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	จังหวัดชุมพร
คุณลักษณะภูมิทัศน์	ชายหาด ป่าชายเลน พื้นที่ธรรมชาติ ป่าไม้และภูเขา พื้นที่เกษตรกรรม สวนเกษตร เกษตรกรรมเชิงเขา นาข้าว-ต้นตาล สวนตาล นาเกลือ ชุมชนเมืองเก่า ชุมชนประมง	ชายหาด ป่าชายเลน ภูเขา และเทือกเขาสามร้อยยอด พื้นที่ธรรมชาติ ป่าไม้และภูเขา นาุ้ง-บ่อปลา ชุมชนเมือง ชุมชนประมง	ชายหาด พื้นที่ธรรมชาติ ป่าไม้และภูเขา พื้นที่เกษตรกรรม สวนเกษตรแบบดั้งเดิม ชุมชนเมือง ชุมชนประมง
ภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยว	เมืองท่องเที่ยววิถีสุขภาพแบบองค์รวม	เมืองท่องเที่ยววิถีสุขภาพเชิงนันทนาการ	เมืองท่องเที่ยววิถีสุขภาพเชิงนิเวศ
แนวคิดการใช้พื้นที่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว	ใช้ประโยชน์จากฐานทรัพยากรด้านเกษตรกรรมและอาหารการกิน เข้าถึงสะดวก เดินทางท่องเที่ยวซ้ำได้บ่อยครั้ง ได้แก่ เมืองเพชรบุรี พื้นที่บ้านแหลม พื้นที่หาดเจ้าสำราญ พื้นที่ท่ายาง-บ้านลาด พื้นที่แก่งกระจาน-หนองหญ้าปล้อง และพื้นที่ชะอำ	ความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว ศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชื่อมต่อพื้นที่อื่น ศักยภาพในการรองรับกลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มพักอาศัยระยะยาว ได้แก่ เมืองหัวหิน-ปราณบุรี พื้นที่ปราณบุรี-สามร้อยยอด พื้นที่กุยบุรี เมืองประจวบคีรีขันธ์ และพื้นที่ทับสะแก-บางสะพาน	กิจกรรมการท่องเที่ยวทางชายฝั่งและทะเล พื้นที่ที่ยังคงความเป็นธรรมชาติค่อนข้างสูง บรรยากาศค่อนข้างสงบ วิถีชีวิตชาวสวน ได้แก่ เมืองชุมพร พื้นที่ปะทิว พื้นที่หลังสวน และพื้นที่พะโต๊ะ

การศึกษานี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการแผนขับเคลื่อนกลยุทธ์แห่งอนาคตของไทยแลนด์วีรวิทย์ มีจุดประสงค์เพื่อที่จะวางแผนพัฒนาให้เขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตกได้รับการพัฒนาไปสู่การเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพชั้นนำระดับโลก ซึ่งมีการศึกษาในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องควบคู่กันไป ดังนั้น ผลการศึกษาด้านภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวและแนวความคิดการใช้พื้นที่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว จะถูกนำไปผนวกกับผลจากการศึกษาในด้านอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น นโยบายและแผน ข้อกำหนดและกฎหมาย ความต้องการของนักท่องเที่ยว ความพร้อมของผู้ประกอบการ การวางแผนด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการลงทุน ฯลฯ ตลอดจนการวิเคราะห์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อสังเคราะห์และพัฒนาเป็นแผนพัฒนาการท่องเที่ยวที่สมบูรณ์และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงต่อไป ซึ่งการวางแผนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวโดยใช้คุณลักษณะภูมิทัศน์เป็นเครื่องมือ เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้การท่องเที่ยวได้รับการพัฒนาโดยตั้งอยู่บนฐานของทรัพยากรท้องถิ่น ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ในทางกลับกันยังสามารถใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการช่วยรักษาภาพภูมิทัศน์อันเป็นเอกลักษณ์เอาไว้ เป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัวของพื้นที่ เพื่อให้เป็นสิ่งที่ดึงดูดสำหรับนักท่องเที่ยว สร้างรายได้กลับมาให้กับชุมชน สำหรับข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป ควรศึกษาถึงแนวทางในการรักษาคุณลักษณะภูมิทัศน์ เพื่อให้เป็นองค์ประกอบที่จะช่วยส่งเสริมประสบการณ์การท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์และจริงแท้

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง แผนขับเคลื่อนกลยุทธ์แห่งอนาคตของไทยแลนด์วีรวิทย์ ได้รับทุนสนับสนุนจากหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (บพข.)

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). *แผนแม่บทพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตก*.

กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

จามรี อาระยานิมิตสกุล. (2558). *ภูมิสถาปัตยกรรมเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรรธิกา พังงา, ขวาท ศักดิ์ศรี, พรทิพา วิจิตรโกเมน, อรอำไพ สามขุนทด, มุขสุดา พูลสวัสดิ์, ธนกฤต สังข์เฉย และพรหมมาตริ จินดาโชติ. (2564). *แผนขับเคลื่อนกลยุทธ์แห่งอนาคตของไทยแลนด์วีรวิทย์*. กรุงเทพฯ: หน่วยงานบริหารและจัดการทุนด้านการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (บพข.).

Abellán, F. C. & Martínez, C. G. (2021). Landscape and Tourism as Tools for Local Development in Mid-Mountain Rural Areas in the Southeast of Spain (Castilla-La Mancha). *Land*, 10(2), 221-238.

Butler, A. & Berglund, U. (2014). Landscape Character Assessment as an Approach to Understanding Public Interests within the European Landscape Convention. *Landscape Research*, 3(39), 219-236.

Global Wellness Institute. (October 6, 2022). *Wellness Tourism Initiative Introduction*. Retrieved January 5, 2023, from <https://globalwellnessinstitute.org/global-wellness-institute-blog/2022/10/06/wellness-tourism-initiative-introduction/>

Hall, C. M. & Page, S. J. (2009). Progress in Tourism Management: From the Geography of Tourism to Geographies of Tourism - A review. *Tourism Management*, 30, 3-16.

Jiménez-García, M., Ruiz-Chico, J., & Peña-Sánchez, A. R. (2020). Landscape and Tourism: Evolution of Research Topics. *Land*, 9(12), 488-506.

Lengkeek, J., Te Kloeze, J. W., & Brouwer, R. (1997). The Multiple Realities of the Rural Environment. The Significant of Tourist Images for the Countryside pp. 324-343. In: **Images and Realities of Rural Life**. Hann, H. and Long, N. Assen.

National Park Service, US Department of the Interior. (October 24, 2022). **Character-Defining Features of the Landscape**. Retrieved January 4, 2023, from <http://www.nps.gov/tps/standards/four-treatments/landscape-guidelines/organization.htm>

Tudor, C. (2014). **An Approach to Landscape Character Assessment**. England: Natural England.

UNWTO. (2018). **Exploring Health Tourism**. Madrid: World Tourism Organization and European Travel Commission.

Wascher, D. M. (2005). **European Landscape Character Areas: Typologies, Cartography and Indicators for the Assessment of Sustainable Landscapes**. Wageningen: Landscape Europe.

WHO Regional Office for Europe. (2021). **Green and Blue Spaces and Mental Health: New Evidence and Perspectives for Action**. Copenhagen: World Health Organization Regional Office for Europe.